

Ніколова Майя Миколаївна,
студентка 4-го курсу Юридичного інституту НАУ

**ПРОСЛУХОВУВАННЯ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ ЗА КРИМІНАЛЬНО-
ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ РІЗНИХ КРАЇН:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Всезагальна декларація ООН по правам людини і Європейська Конвенція по захисту прав і основних свобод людини вказує на конфіденційність особистої кореспонденції, але це право можна обмежити у відповідності з законом і якщо це необхідно в демократичному суспільстві.

Проте в сучасному житті, на жаль, все частішають випадки порушення даного права, пов'язані з незаконним прослуховуванням телефонних розмов громадян, або його санкціонованого прослуховування з явним недодержанням чинних норм законодавства [1, с.5].

Якщо говорити про Німеччину, то вона є єдиною країною, в якій закони про прослуховування були схвалені Євросудом. До 1968р. німецькі служби безпеки та органи кримінального розслідування не мали законних підстав для перехоплень телефонних розмов. Проте, у зв'язку з появою терористичної загрози у світі бундестаг прийняв рішення доповнити Основний Закон та перелічити обставини, за яких органи національної безпеки та інші спецслужби отримали можливість перехоплювати телефонні розмови та поштові відправлення. Судові позови при використанні таємних заходів для захисту національних інтересів повинні замінюватися розглядом справ в органах, призначених парламентом». Результатом доповнення Конституції також стало створення Комітету G-10 — незалежної установи, що здійснює вищий незалежний нагляд за дотриманням законності при перехопленні телекомунікацій [2].

Якщо взяти до уваги Францію, то після того, як Європейський Суд по правам людини вирішив, що французькі норми порушують Конвенцію, французький парламент прийняв Закон №91-646 від 10 липня 1991 року про недоторканість

кореспонденції, що передається засобами масових телекомунікацій. Закон починається твердженням, що «недоторканість кореспонденції, яка передається по телекомунікаціям, повинна гарантуватися законом», за винятком випадків, згаданих у ст.1 зазначеного закону. Потім закон описує двосторонню систему встановлення прослуховування телефонних розмов.

Ситуації, в яких дозволено прослуховування телефонних розмов, визначені, можливо, не так чітко, як у німецькому законі, проте вони «передбачувані». Ордер тепер повинен включати дані про особу, над якою встановлюється нагляд, і про злочин, у якому особа підозрюється. Був введений і граничний строк прослуховування, як і уточнена процедура складання підсумкового звіту [1, с.36].

Що стосується України, то ст.31 Конституції, говорить, що кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені тільки судом у випадках, передбачених законом, з метою попередити злочин чи встановити істину при розслідуванні кримінальної справи, якщо іншими засобами отримати інформацію неможливо [3].

Порядок виконання таких виняткових мір регулюється Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 року [4].

Це право зафіксоване і у відповідних законах, що регулюють діяльність цих відомств (ст.10 Закону України «Про міліцію» [5], ст.25 п.8 Закону «Про Службу Безпеки України» [6] і т.д.)

Також прослуховування телефонів може здійснюватися за запитами уповноважених органів про перевірку осіб, котрих допускатимуть до державної, військової та службової таємниці і при необхідності в отриманні розвідувальної інформації в інтересах безпеки суспільства та держави [7].

Характеризуючи українське законодавство про прослуховування хочеться зауважити, що позитивним є той факт, що дозвіл на прослуховування дається судом і тільки в тому випадку, коли іншим засобом неможливо здобути фактичні дані для забезпечення захисту суспільства і держави від злочинних посягань, існує чітка вказівка про знищення отриманих у результаті оперативно-розшукової

діяльності відомостей, що стосуються особистого життя, честі і достоїнства людини [1, с. 69].

Зняття інформації з каналів зв'язку слід проводити в автоматичному режимі безперервно шляхом функціонування спеціального пристрою. Прослуховування звукозапису, визначення та відбір інформації, що має значення для справи, повинно проводитися тільки слідчим. Звуження кола осіб, що беруть участь в проведенні слідчої дії, сприятиме захисту конституційних прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Прослушивание телефонов в международном праве и законодательстве одиннадцати европейских стран / Харьковская правозащитная группа, Сост. Е.Е. Захаров; Худож. – оформитель И.М. Гаврилюк. – Харьков: Фолио, 1999 – 152 с.

2. Шевирьов І. Моніторинг чужої пошти, або прослуховування розмов / І. Шевирьов // Юридична газета. – № 18(30). – 2004. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.yurgazeta.com/ru/oarticle/1039>

3. Конституція України від 28.06.1996 // ВВР України. – 1996. - №30 (із зм. і доп.). – Ст.141.

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // ВВР України. – 1992.- № 22.- Ст. 303.

5. Про міліцію: Закон України // ВВР України. – 1992. – № 36. – Ст. 526.

6. Про службу безпеки України // ВВР України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

7. Іленко З. Кожному гарантується таємниця телефонних розмов / З. Іленко // Поступ. – №22(680). – 2001. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: – http://postup.brama.com/010208/22_2_2.html